

- ODT = Ordbog over Dansk Talesprog, <https://odt.hum.ku.dk/> (sidst tjekket 2019.01.07)
- Pedersen, Henriette Folkmann. 2015. *Jamen som svarindleder efter hv-spørgsmål. Skrifter om Samtalegrammatik* 2(2).
- Pomerantz, Anita & John Heritage (2013) Preference. Jack Sidnell & Tanya Stivers (red.) *The Handbook of Conversation Analysis*. Chichester: Wiley-Blackwell:210-228.
- Reber, Elisabeth (2012) *Affectivity in Interaction – Sound objects in English*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Samtalegrammatik.dk = <http://samtalegrammatik.au.dk/> (sidst tjekket 2019.01.07)
- Schegloff, Emanuel A. (1982) Discourse as an interactional achievement: Some uses of 'uh huh' and other things that come between sentences. Deborah Tannen (red.) *Analyzing discourse: Text and talk*. Washington, D.C.: Georgetown University Press:71-93.
- Schegloff, Emanuel A. (1988) Presequences and indirection – Applying speech act theory to ordinary conversation. *Journal of Pragmatics* 12:55-62.
- Schegloff, Emanuel A. (2007) *Sequence organization in interaction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Steensig, Jakob (2015) Hvornår kan *ja* stå alene efter *ja/nej*-spørgsmål? *Skrifter om Samtalegrammatik* 2(13).
- Steensig, Jakob, Karen Kiil Brøcker, Caroline Grønkjær, Magnus Glenvad Ting Hamann, Rasmus Puggaard, Maria Jørgensen, Mathias Høyer Kragelund, Nicholas Hedegaard Mikkelsen, Tina Mølgaard, Henriette Folkmann Pedersen, Søren Sandager Sørensen, & Emilie Tholstrup (2013) The DanTIN project – creating a platform for describing the grammar of Danish talk-in-interaction. Jan Heegård & Peter Juel Henriksen (red.) *New Perspectives on Speech in Action. Proceedings of the 2nd SJUSK Conference on Contemporary Speech Habits*. Frederiksberg: Samfunds-litteratur Press:195-226.
- Steensig, Jakob & Trine Heinemann (2014) The social and moral work of modal constructions in granting remote requests. Paul Drew & Elizabeth Couper-Kuhlen (red.) *Requesting in Social Interaction*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins:145-170.
- Steensig, Jakob & Søren Sandager Sørensen (2019) Danish dialogue particles in an interactional perspective. *Skandinavian Studies in Language*. <https://tidsskrift.dk/sss/issue/current>.

Øh(m) i samtalegrammatik.dk

Søren Sandager Sørensen, Andrea Bruun, Maria Jørgensen, Ehm
Hjorth Miltersen og Jakob Steensig
Aarhus Universitet

1. Indledning

Forskergruppen DanTIN består af studerende og ansatte ved Lingvistik på Aarhus Universitet. Vi har siden 2013 arbejdet på at opbygge en grammatik for dansk samtaleprog. Dette sker på hjemmesiden *samtalegrammatik.dk*. Opbygningen af grammatikken har foregået sådan at vi har lavet et skelet, eller en skabelon, som vi så udfylder med beskrivelser af samtalegrammatiske fænomener efterhånden som vi finder dem i vores data. Vi er nu nået til et stadie i opbygningen af grammatikken hvor vi har behov for at systematisere vores beskrivelser. Formålet med vores oplæg på MUDS og denne artikel er at vise hvordan vi forsøger at gøre dette ved hjælp af beskrivelsen af ordet *øh* (som også nogle gange udtales *øhm*, hvilket medfører at vi skriver *øh(m)* når vi henviser til ordet mere generelt).

Vores data er et korpus (AULing) af ca. 50 timers optagelser af naturligt forekommende samtaler (video og audio), som studerende og forskere fra Lingvistik har indsamlet og transskriberet gennem de sidste godt 20 år. Da der er tale om optagelser af mennesker i deres dagligdag, har disse mennesker naturligvis givet informeret samtykke, og vi har lovet dem anonymitet. Korpus er anmeldt til datatilsynet gennem Aarhus Universitet (nr. 923) og opbevares og behandles i overensstemmelse med lov om databeskyttelse. Dette korpus supplerer vi med data fra Samtalebanken (MacWhinney & Wagner 2010, Samtalebanken u.å.), som er et offentligt tilgængeligt

korpus af video- og telefonoptagelser, ligeledes fra almindelige menneskers dagligdag. Det smarte ved Samtalebankens data er at vi kan vise optagelserne offentligt, hvilket er grunden til at vi til vores præsentation på MUDS17 i 2018 brugte klip fra dette korpus til at illustrere vores pointer. Pointerne bygger dog på undersøgelser i større dele af korpus. Uddragene er her retransskriberet efter konventionerne på Samtalegrammatik.dk (2018c) og renummererede. Den første linje er en henvisning til den optagelse uddraget er fra.

Grammatikken har tre indgange: (1) *Former*, som er ”opbygget som en traditionel grammatik. Den starter med sprogets mindste dele, lydene, og går så opad i størrelse, op til sætninger og det vi kalder diskursenheder” (Samtalegrammatik.dk 2018a). (2) *Funktioner*, som ”tager udgangspunkt i hvad vi bruger sproget til. Der er kapitler om hvordan grammatikken bidrager til turtagning, om hvad sammenhængen mellem ytringer betyder for grammatikken, om kommunikative handlinger, om informationsstruktur og betydning, samt om hvordan man retter på egne og andre ytringer (reparatur)” (Samtalegrammatik.dk 2018a). Og endelig (3) en alfabetisk liste over enkeltstående samtalegrammatiske fænomener, som vi kalder *Udtryk og fænomener*. Disse tre indgange holdes sammen af links, således at der til hvert opslag under *Udtryk og fænomener* svarer en eller flere beskrivelser under både *Former* og *Funktioner*.

Under *Udtryk og fænomener* har vi allerede et opslag om *øh(m)* (Samtalegrammatik.dk 2018b), men vi vil i denne artikel vise at der bør være flere opslag da ordet *øh(m)* har flere funktioner betinget af deres placering. I artiklen gennemgår vi tre *øh(m)* i tre forskellige positioner, og vi argumenterer for at ordet har forskellige funktioner i de tre positioner, og at dette også bør reflekteres i den mere formelle beskrivelse (under *Former* i vores grammatik), blandt andet når det gælder placeringen af ordet i ordklasser. Artiklen er opbygget sådan at vi først kort beskriver generelle træk om *øh(m)*, dernæst gennemgår vi de tre funktioner og placeringer: sætningsinternt *øh(m)*, *øh(m)* efter konjunktioner og svarindledende *øh(m)*, før vi afslutter med en konklusion.

2. Generelt om *øh(m)*

Ordet *øh(m)* kan have mange lydlige realiseringer. Vi har i vores data fundet det udtalt med (mindst) to vokalkvaliteter, [œ] og [ɛ] (med DDO's grove lydskrift; vi transskriberer det normalt *øh* og *æh*), med og uden forlænget vokal, og med og uden [m], som også kan være forlænget. Nogle af de funktioner som *øh(m)* kan udføre, kan også udføres ved at forlænge lyde i et andet ord, men det vi undersøger i denne artikel, handler om det selvstændige ord *øh(m)*.

Hansen & Heltoft anser *øh(m)* for at være ”fatiske markører” og siger at ”[s]om fatiske markører kan de stå **hvor som helst** den talende måtte føle behov for en planlægningspause eller for tid til at genkalde sig oplysninger” (2011:1137, vores fremhævnings). Det er muligvis rigtigt at *øh(m)* kan forekomme i mange positioner. Vi har endnu ikke kunnet fastslå utvetydigt at der er steder det ikke kan forekomme, men ordet lader til at klumpe sig sammen i bestemte positioner (Hamann & Lange 2011). De tre placeringer vi undersøger i denne artikel, er hyppigt forekommende i vores data.

I litteraturen om *øh(m)* finder man to hyppige udlægnings af ordets funktioner. Den ene ligger i forlængelse af citatet fra Hansen & Heltoft ovenfor, hvor ordet angiver tænkepause, en opfattelse vi finder også finder i kommentarfeltet på sproguseet.dk til ovennævnte artikel af Hamann & Lange (2011), hvor Ruben Schachtenhausen siger: ”For mig at se er ’øh’ analogt med computeres meddelelser om at der arbejdes, som når musepenen forvandles til et ur der tikker eller cirkel der drejer rundt. Det betyder slet og ret ’vent venligst mens der tænkes’ eller ’loading, please wait’.” Den anden går på at ordet har en rent turtagningsmæssig funktion: ”Ordene *øh* og *æh* **har en rent fatisk funktion** som signal for at afsenderen ønsker at have ordet, enten at tage det eller at fastholde det” (Hansen & Heltoft 2011: 1136, vores fremhævnings). Vi vil i det følgende vise at disse beskrivelser ikke er helt dækkende.

Hvad *øh(m)*'s ordklassetilørsforhold angår, bliver det normalt anbragt i kategorien *interjektioner*. Hansen & Heltoft anbringer det mere præcist i underkategorien ”markerende interjektioner” da det kan forekomme i interjektionalposition (før sætninger) men ikke efterstillet (2011: 1140). Dette stemmer overens med analyserne i denne artikel,

men i modsætning til nogle af de ord som Hansen & Heltoft opfører som markerede interjektioner, kan *øh(m)* ikke stå alene (i vores data). Ordets placeringsmuligheder er derudover anderledes end alle de andre af disse interjektioner, så det er muligt at *øh(m)* kalder på en udvidet ordklassebeskrivelse i forhold til Hansen & Heltofts.

3. Sætningsinternt *øh(m)*

Brugen af *øh(m)* i ytringer eller turenheder markerer ordsøgning, som er det som minder mest om den førnævnte tænkepause. Det kan forekomme mange steder i løbet af en sætning, men er kendetegnet ved at det er placeret steder hvor det er klart at der skal komme mere tale efterfølgende.

I (1) taler to unge kvinder sammen. Beate (BE) skal skrive en såkaldt feature, og Anne (AN) har spurgt ind til det. Beate er i gang med at fortælle hvordan hun kom på ideen om featuren, som omhandler kvinder som skraldemænd, og hvad hun så gjorde:

```
(1) Samtalebanken | sam2 | anne_og_beate | 19
01 BE:  å så lige pludselig så: (.) kommer
02      det bare (.) so:m altså (.) ↑slam
03      (0.3)
04 BE:  ↓skrald
05      (0.3)
06 BE:  ska lave en feature om skrald↘
07      (0.6)
08 BE:  ø:hm: (.) å så >ringer jeg
09      dagen eft<er ti: *ø::h*
10      (0.3)
11 BE:  °>hva hedder det<°↘
12      odense (.) odense renovering
13      (0.3)
14 BE:  (a) ikk renovering↘ (.) odense øhm:
15 AN:  skrald ↓s*ervi*ce
16 BE:  [.pt
17      (1.0)
18 BE:  renovation↗
19      (0.7)
20 BE:  hedder det ikk det↗
```

I linje 1-6 er Beate nået til det punkt i fortællingen hvor hun er kommet på ideen. I linje 8 begynder hun at fortælle om det videre

forløb (indledt med en andet slags *ø:hm:*). Hun er ved at nævne at hun ringede til nogen, men efter præposition *t_i:* leveres ikke noget som kan forstås som en ringbar referent, men derimod et *ø::h*. Ytringen er designet til at blive efterfulgt af mere, hvilket ses grammatisk ved at præpositionen mangler sin styrelse. Vi kan altså kalde det ordsøgning ud fra at der mangler et ord.

Den efterfølgende pause i linje 10 giver Anne mulighed for at tage turen, hvilket hun ikke gør. Derimod tager Beate selv turen igen i linje 11, hvilket kan tolkes som at Anne forstår Beates tur som ufærdig jf. den manglende styrelse. Dette understøtter påstanden om at Beate i linje 9 netop påbegynder en ordsøgning.

Beates næste tur i linje 11 består af °>hva hedder det<°, som også er en ordsøgningmarkør (Clausen & Pedersen 2017), hvilket understreger påstanden om at hun nu, altså efter et *øhm*, er i gang med en ordsøgningsaktivitet. Derefter kommer hun med et bud på løsning af ordsøgningen i linje 12 med *odense* (.) *odense renovering*, men *renovering* afviser hun selv i linje 14 efterfølgende. Herefter gentager hun ordet *odense*, som efterfølges af *øhm:*, hvilket ud fra formen på hendes tidligere bud med to led og afvisningen af dets andetled projicerer at der kommer yderligere tale efter *odense øhm:*.

Efterfølgende leverer Anne et bud på løsningen af ordsøgningen i linje 15 med *skrald ↓s*ervi*ce*. Dermed er det altså en anden taler, som nu prøver at løse ordsøgningen. Clausen & Pedersen (2017) beskriver hvordan konstruktionen *hva hedder det* kan eftersøge respons ved at taleren fastholder sin blikretning, men det er ikke klart på videoen om Beate gør det eller ej under *øhm:*. Annes bud leveres med en umarkeret turovergang, og Beate behandler det ikke som problematisk, men accepterer dog ikke Annes bud, idet hun selv leverer et nyt bud *renovation* efter et sekunds stilhed. *Renovation* ender som det sidste bud, som Beate, efter at have søgt bekræftelse af det, går videre med efterfølgende.

Hermed viser (1) hvordan *øh(m)* kan bruges som ordsøgningsmarkør under en ordsøgningsaktivitet. *Øh(m)* forekommer steder med maksimal projicering, dvs. hvor det er tydeligt at der skal produceres yderligere tale før den igangværende enhed kan færdiggøres. Det behøver dog ikke være samme taler, der kommer med en løsning på ordsøgningen, for en anden taler kan godt tage turen og afslutte

aktiviteten. De præcise forhold for hvornår talerskifte forekommer eller eftersøges, er uklare, men det betyder at *øh(m)* ikke altid er et udtryk for turfastholdelse, som Hansen & Heltoft beskrev. Derudover lader *øh(m)* ofte til at være placeret før centrale eller vigtige elementer, ofte nominaler, og det er muligt at det er med til at understrege det efterfølgende som vigtigt.

4. *Øh(m)* efter konjunktioner

Vi har i vores data også observeret at *øh(m)* kan forekomme efter konjunktionerne *men*, *jamen*, *så*, *fordi* og *fordi at*. I denne position kan *øh(m)* bruges til at markere et skift i aktivitet, inklusive tilbagevenden/genoptagelse af aktiviteter eller emner fra tidligere i samtalen (jf. Local 2004 om engelsk). Det skal nævnes at denne funktion ligeledes kan udføres blot ved brug af konjunktionen alene, altså uden brug af *øh(m)*, men at tilstedeværelsen af *øh(m)* synes at understrege ændringen. Derfor kan man tale om konstruktionen ”konjunktion + *øh(m)*” frem for *øh(m)* alene da funktionen i dette afsnit udføres af hele konstruktionen samlet.

(2) nedenfor illustrerer brugen af *øh(m)* (her uden nasal) som markering af aktivitets-skift. I uddraget, som er fra en telefonsamtale mellem to deltagere, Bolette (BO) og hendes mor (MOR), optræder *øh* efter *jamen* (linje 9) og *men* (linje 13):

```
(2) Samtalebanken | telefon | bilen | 199
01 MOR: (xxx) men de: har det da rigtig sjov(t)↘=
02 ?: =hnhh=
03 BO: =jah=
04 BO: =.hhhh
05 MOR: hn hn↘
06 (1.3)
07 BO: yes→
08 MOR: (*nå:*/((mekanisk lyd)))
09 BO: jam'n ø:h jeg ve >smutte i<gen mor→
10 (0.5)
11 MOR: JA*: *↘
12 (0.2)
13 MOR: men ø::h (0.3) hvis i kommer op en dag→
14 ka du så ikk tage min gry:de med
15 den mangler jeg b*are* godt nok→
```

Umiddelbart forud for uddraget har Bolette kommenteret de fugle man kan høre i baggrunden hos Mor, hvilket leder til Mors udsagn om at fuglene har det *rigtig sjov(t)* i linje 1. Bolette kvitterer med *jah* i linje 3, hvorefter der er et længere stykke med vejtrækningslyde og en pause på 1,3 sekunder, før samtalen genoptages med et *yes* fra Bolette og efterfølgende noget der kan høres som **nå:**, fra Mor i linje 8. Derefter kommer så den første ytring af interesse i dette eksempel, hvor Bolette indleder en lukning af samtalen med *jam'n ø:h jeg ve >smutte i<gen mor* i linje 9. Bolette projicerer en afslutning af samtalen ved at sige at hun vil smutte, hvilket altså er et skift i aktivitet (fra samtale til lukning af samtale) og i emne (fra fugle til et emne man kan kalde ”samtalens forløb”), og dette skift indledes med *jam'n ø:h*.

Samtalens fremdrift mod lukning bliver imidlertid afbrudt af Mor, der efter et kvitterende *JA*: ** producerer eksemplets anden forekomst af *øh(m)* i linje 13 med ytringen *men ø:h hvis i kommer op en dag kan du så ikk tage min gry:de med den mangler jeg b*are* godt nok*. Med denne ytring indskyder hun noget der skal behandles før samtalen kan lukkes, nemlig at Bolette skal returnere en lånt gryde næste gang hun kommer på besøg. Dette er altså endnu et skift i aktivitet og emne (fra lukning af samtale til en anmodning), og Mor markerer dette skift med *men ø:h*.

Tilfældene i (2) illustrerer altså konstruktionen ”konjunktion + *øh(m)*” som aktivitets-skiftemarkør. Hvordan man i lyset af dette skal kategorisere *øh(m)*, er ikke ligetil. Skal *øh(m)* betragtes som et ord i sig selv, eller som en (enklitisk) del af en konjunktion (eller konjunkional, evt. som Jefferson 1983)? Placeringsmæssigt passer konstruktionen til den klassiske beskrivelse af interjektioner, da den falder på den venstre interjektionalplads (Hansen & Heltoft 2011: 1131). Ifølge denne definition optræder interjektioner dog altid alene, hvilket *øh(m)* ikke gør her (den følger efter en konjunktion), hvilket gør det problematisk at kategorisere *øh(m)* således. Det er heller ikke indlysende at løsningen er at klassificere hele konstruktionen som en interjektion, da den har en noget mere kompleks morfologi end en prototypisk interjektion, i kraft af at den består af to dele, der begge er analyserbare som ord, hvor den første af disse dele endda kan udgøres af flere forskellige konjunktioner. Den grammatiske kategorisering af denne praksis forbliver dermed et åbent spørgsmål.

5. Svarindledende øh(m)

Øh(m) kan også placeres som indleder til et svar på et spørgsmål, hvor det viser at svaret er komplekst, dispræfereret eller på anden måde ikke ligefremt, også når svaret først leveres som en interjektion. I det følgende uddrag (3) diskuterer Asta (AST) og Lis (LIS) hvornår Astas familie fik bil.

```
(3) Samtalebanken | sam2 | samfundskrise | 495
01 AST: jamen vi fik ikk bil før i halvfjerds jo↘
02      (0.6)
03 AST: °enoghalvfjerds°↗
04      (1.0)
05 LIS: 'amen i havde da den fælles
06      der holdt herude i garagen ikk↗
07      (0.4)
08 LIS: hol[dt den ikk] her hos jer↗
09 AST: [jo:↗      ]
10      (0.2)
11 AST: ø::h jow→
12      (0.2)
13 AST: det gjorde den→
14 LIS: ja[:→
15 AST: [men det var ikk sån vores egen jo→
16      (0.8)
17 LIS: det var ikk en i måtte køre i te' århus
18      °(eller)°→
19 LIS: hn hn °hn° .hhhh
20 AST: jo men vi gjorde det jo ikk↗=
21 AST: =[fordi
22 LIS: =[ne::j
```

I linje 5-6 udfordrer Lis Astas vurdering fra linje 1-3 af hvornår hendes familie fik bil, ved at anmode om bekræftelse af en forståelse af at der holdt en bil i deres garage, markeret med *ikk* som efterhængt tag. Efter en kort pause beder hun i linje 8 igen om en bekræftelse af dette mens Asta bekræfter med *jo:* i overlap. Asta bekræfter igen i linje 11 efter Lis er færdig med sin tur, men indleder sit svar med et ø::h. Det står i vores øjne klart at der her ikke er tale om en ordsøgningsmarkør idet det umiddelbart efterfølgende svar *jow* ikke blot er noget det virker unødvendigt at søge efter, men også allerede er blevet ytret en gang i linje 9 som svar på Lis' ytring i linje 5-6.

Det bliver tydeligt i linje 15 og 17 at Astas bekræftelse har en vis begrænsning selvom det først blev besvaret med et *jow*: der var ganske rigtigt en bil i garagen, men det var ikke familiens egen. Med ø::h ser Asta ud til at signalere at det kommende svar ikke er helt simpelt. I vores data indleder denne type øh(m) svar der er problematiske, komplekse, dispræfererede eller på andre måder ikke ligetil, og det lader til at være dets hovedfunktion at signalere dette.

Denne funktion er så almindelig at den også bruges på skrift som i det følgende uddrag (4) fra en interaktion i en Facebookgruppe med fire gruppemedlemmer. Gruppen skal mødes til aftensmad hos Christian og David, som dog først er hjemme senere på aftenen. Derfor har de givet Agnete en ekstranøgle. Britta har indledt interaktionen med et opslag hvor hun har spurgt om hun skal tage takeaway-mad med til aftensmad.

(4) Fried rice (Jørgensen 2017:32)

Britta stiller et spørgsmål i uddragets fjerde kommentar med *hvornår skal jeg komme i morgen med maden?*, og David indleder sit svar til hende med et *øhm*. Svaret er, ligesom svaret i det foregående eksempel (3), ikke ligetil, og kræver en længere uddybning da det afhænger af den førnævnte ekstranøgle, som Agnete har.

Det svarindledende *øh(m)*s placering i interaktion, både på skrift og i samtaler, er altså umiddelbart inden svar på spørgsmål, både svar indledt med interjektion og uden. Det står således aldrig alene som en komplet ytring. Det svarindledende *øh(m)* bruges i forbindelse med komplekse, ikke-ligefremme, problematiske svar, og funktionen lader til netop at være et signal om at svaret ikke er simpelt. Det kan virke fristende at kategorisere dette *øh(m)* som en interjektion idet ordets placering passer med sætningsskematets venstre interjektionalplads (Hansen & Heltoft 2011:1621), men da det ikke kan stå alene (uden et efterfølgende svar), opfylder det ikke det mest grundlæggende kriterium for interjektioner.

6. Konklusion

På grundlag af interaktionel samtaledata er tre funktioner for *øh(m)* i samtaler blevet beskrevet, og de er blevet præciseret som særligt interessante i en samtalegrammatik. Vi mener nemlig at en samtalegrammatik skal inkludere disse funktioner og have en struktur der tager højde for det. Nu er tre funktioner blevet beskrevet, og vi har åbnet spørgsmål om relationerne til andre enheder, fx interjektioner, som videre forskning kan arbejde mere dybdegående med.

Den første funktion er sætningsinternt *øh(m)*, som markerer ordsøgning og er den funktion, som mange genkender som tænke- eller planlægningspause. Det viste sig dog at den ikke nødvendigvis fastholder turen, men at et bud på en løsning på ordsøgningen uden problem kan leveres af en anden end *øh(m)*-taleren. En anden funktion er *øh(m)* efter en konjunktion som aktivitetskiftemarkør. Her ser *øh(m)* ud til at være i en konstruktion sammen med en konjunktion fungerende som ytringsindleder. Den tredje funktion er svarindledende *øh(m)*, som markerer at det kommende svar er komplekst eller ikke helt ligefrem på forskellig vis. Det kan være placeret inden et svar bestående af en interjektion og projicere en kommende uddybning eller inden et komplekst svar uden interjektion.

På funktionssiden markerer de tre fænomener alle at der kommer noget efter *øh(m)*, og ligeledes noget om hvad det efterfølgende er. Vi har indtil nu ikke kunnet dokumentere brugen af *øh(m)* som selvstændig tur, hvilket er med til at adskille *øh(m)* fra andre interjektioner. Men de tre funktioner har også forskellige placeringer på formsiden: inde i en ytring, efter en konjunktion i starten af en ny aktivitet og inden et svar efter et spørgsmål. Dette lægger op til en diskussion af, hvordan *øh(m)* ud fra dets forskellige funktioner, placeringer eller konstruktioner kan placeres i en ordklasse. Beskrivelsen af fænomenerne er en begyndelse på en diskussion af formerne og funktionernes rolle i en samtalegrammatik, som yderligere forskning kan belyse nærmere ved beskrivelser og perspektiveringer til andre slags *øh(m)* og andre fænomener.

Litteratur

- Clausen, Olja Hedelund & Nikoline Pedersen (2017) En samtaleanalytisk undersøgelse af respons i forbindelse med formatet *hva hedder det*. *Skrifter om Samtalegrammatik* 4(3).
- DDO = *Den Danske Ordbog: Udtale*. <https://ordnet.dk/ddo/artiklernes-opbygning/udtale> (set den 2.1.2019)
- Hamann, Magnus G.T. & Simon B. Lange (2011) Øh – den lille lyd vi alle kender. *Sproguseet*. <http://sproguseet.dk/grammatik-2/oh-den-lille-lyd-vi-alle-kender/> (set den 2.1.2019)
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Jefferson, Gail (1983) On a Failed Hypothesis: 'Conjunctionals' as Overlap-Vulnerable. *Tilburg papers in language and literature* 28.
- Jørgensen, Maria (2017) *Samtalegrammatik i skriftlig online interaktion - en digital-samtaleanalytisk undersøgelse af udvalgte samtalegrammatiske fænomener på Facebook*. Upubliceret speciale, Lingvistik, Aarhus Universitet.
- Local, John (2004) Getting back to prior talk – *and-uh(m)* as a back-connecting device in British and American English. Elizabeth Couper-Kuhlen & Cecile E. Ford (red.). *Sound Patterns in Interaction*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins:377-400.

MacWhinney, Brian & Johannes Wagner (2010) Transcribing, searching and data sharing: The CLAN software and the TalkBank data repository. *Gesprächsforschung* 11:154-173.

Samtalebanken (uden årstal) samtalebank Browsable Database. <https://samtalebank.talkbank.org/browser/> (set den 2.1.2019)

Samtalegrammatik.dk (2018a) *Grammatikken*. <http://samtalegrammatik.au.dk/grammatikken/> (set den 2.1.2019)

Samtalegrammatik.dk (2018b) *Øh(m)*. <http://samtalegrammatik.au.dk/opslag-enkelt-visning/artikel/oehm/> (set den 3.1.2019)

Samtalegrammatik.dk (2018c) *Udskriftssystem for samtaleeksempler*. <http://samtalegrammatik.au.dk/udskriftssystem-for-samtaleeksempler/> (set den 3.1.2019)

Tegnets multimodale syntaks

Ole Togeby
Aarhus Universitet

Dette er ikke et digt
(til *rené Magritte*)

Et billede er ikke et Ord
Ordet er ikke et Billede
Alligevel kunne
Ingen blækstreg
Intet penselstrøg
Give mening
Hvis vi ikke troede på det modsatte
Tomislav C ale

Det kendte maleri af Tordenskjold hører til den type af tegn som angiver sin mening ved lighed eller analogi (som i Peirces semiotik kaldes *ikonisk*¹). Men hvis man definerer begrebet tegn bredere end det normalt sker i sprogvidenskaben, nemlig som alle de bemærkelsesværdige former der samlet kan tolkes som information om noget andet end de er, er der mere i maleriet end lighed. Der er nemlig også en ramme (som giver mening ved at markere tegnets grænse og formål – nemlig som kunst), og på rammen en lille plade hvorpå der står *Peder (Wessel) Tordenskjold/ Viceadmiral. 1691-1720/ Malet af Balthasar Denner 1719*. Denne plade er en del af tegnet og angiver at maleriet er malet af Denner i 1719 og fremstiller

¹ Peirce, Ch. S. 1994: *Semiotik og pragmatisme*, på dansk ved Lars Andersen, udg. af Anne Marie Dinesen og Frederik Stjernfelt, København: Samlerens Bogklub.